

In woord en draad

Gertrud Svendsdotter

Lieve Gertrud,

Je naam verschijnt in de bronnen in Älvdalen, 1668. Je was een kind, ongeveer twaalf jaar oud, in een parochie waar geloof, gemeenschap en dagelijks leven nauw met elkaar verweven waren. Wat daar gebeurde, zou zich in korte tijd uitbreiden naar andere delen van Dalarna en uitgroeien tot een van de meest ingrijpende fases van de Zweedse heksenvervolging.

De eerste beschuldigingen ontstonden niet vanuit één centraal proces, maar vanuit verhalen die zich binnen de gemeenschap begonnen te verspreiden. Kinderen vertelden dat ze 's nachts werden meegenomen naar Blåkulla, een plaats die in de verbeelding werd gezien als een bijeenkomst van heksen en duivelse machten. Hun woorden kregen binnen de gemeenschap het gewicht van waarheid.

Ook jij sprak.

Wat je vertelde, werd opgetekend en maakte deel uit van een groeiende golf van beschuldigingen en verhoren. Namen volgden op namen. Beschuldigingen verspreidden zich van gezin tot gezin, van dorp tot dorp. Wat begon als afzonderlijke uitspraken groeide uit tot een ketting van verdenking, waarin elke verklaring nieuwe processen kon uitlokken.

In deze context vervaagde het onderscheid tussen getuige en beschuldigde.

Je werd onderdeel van dat systeem. Je positie veranderde, niet op een duidelijk moment, maar door de logica van het proces zelf. Dezelfde mechanismen die anderen verdacht maakten, konden ook jou omvatten. De archieven tonen geen afgerond verhaal, maar een beweging waarin rollen verschuiven en grenzen onduidelijk worden.

Wat zich in Älvdalen afspeelde, vormde het begin van een bredere golf van vervolgingen die bekend zou worden als *Det stora oväsendet*. In de jaren die volgden, werden in verschillende Zweedse regio's processen gevoerd. Ze waren vaak gebaseerd op getuigenissen van kinderen, gecombineerd met bestaande opvattingen over hekserij. De juridische procedures hadden een herkenbare vorm, maar waren sterk afhankelijk van bekentenissen en verklaringen die binnen een reeds bestaand geloofssysteem werden geïnterpreteerd.

Over wie je was buiten deze gebeurtenissen, weten we nauwelijks iets. De bronnen bewaren geen dagelijks leven, geen stem buiten het proces. Ze registreren alleen wat binnen het kader van beschuldiging en ondervraging werd uitgesproken.

Mijn trui vertrekt vanuit de folkdräktröja uit Dalarna. Geen breiwerk, maar een kledingstuk uit lakenwol, rijk versierd met handborduurwerk rond de hals, ingebed in parochie, traditie en sociale structuur. Het is precies binnen dat kader dat de processen konden ontstaan en zich verspreiden.

Oorspronkelijk waren de geborduurde motieven herkenbare tekens van streekgebonden traditie en gemeenschap. In mijn trui verwijzen ze tegelijk naar de kwetsbare grens tussen erbij horen en uitgesloten worden. De kruisen zijn niet bedoeld als ornament, maar als verwijzing naar een praktijk die diep in de archieven verankerd ligt. Velen die beschuldigd werden, konden niet schrijven en ondertekenden hun verklaringen met een kruisje. Zo werd een eenvoudig teken een juridische handeling, een bevestiging onder dwang, een spoor van aanwezigheid in documenten die verder weinig van hun leven bewaren.

Tussen deze tekens verschijnt een dubbele spiraal. Een vorm die beweging suggereert: niet lineair, maar cirkelend, terugkerend, zich herhalend. Ze verwijst naar patronen die zich niet in één richting ontwikkelen, maar zichzelf versterken en uitbreiden. Zoals ook de beschuldigingen zich verspreiden, niet als een rechte lijn, maar als een zich verdichtend netwerk.

Daaronder zie je een symbool dat vandaag bekend staat als de *triple moon*: een combinatie van drie maanfases. Historisch behoort dit beeld niet tot de zeventiende-eeuwse Zweedse context, maar het wordt hier bewust ingezet als hedendaagse laag. De maan, in haar cyclische verandering, staat voor overgang, ritme en verschuiving.

In de halsrand wordt het *triple moon*-motief afgewisseld met een zon. Samen vormen ze een ritme van licht en donker, dag en nacht, aanwezigheid en verdwijnen. Zo wordt het motief niet vastgezet in één moment van beschuldiging, maar opengetrokken naar beweging, verandering en het verstrijken van tijd.

Met mijn trui vel ik geen oordeel over wat er gezegd werd. Met woord en draad toon ik hoe verhalen, angst en overtuiging zich binnen een gemeenschap konden vastzetten en hoe snel mensen daarin werden meegesleept. Ik wil de structuur zichtbaar maken waarin woorden betekenis kregen en gevolgen hadden.

Je naam is bewaard gebleven, Gertrud, als een spoor naar het begin van de Zweedse heksenvervolgingen, niet meer dan dat. Met mijn trui keert ook je verhaal terug, en maak ik ruimte voor het kind achter de beschuldigingen, los van de rol die de processen je hebben opgelegd.

Steek na steek.

Met eerbied,
Micca